

Uppdrag Utredning Hälsa 65+

Framtagen av socialförvaltningen

Datum 2025-06-03

Ärendenr SON 2024/515

Version [1.0]

Uppdrag Utredning Hälsa 65+ Innehåll

Utredning Hälsa 65+	1
1. Ledning och styrning	1
2. Nuläge, tjänster och uppdrag	2
2.1 Tjänster och innehåll	2
2.2 Frivilligarbetare.....	2
2.3 Samverkan.....	3
2.4 Statistik och uppföljning	3
3. Budget hälsa 65+	3
4. Verksamhetsförändring 2020	3
5. Omvärldsbevakning	4
6. Ny socialtjänstlag	5
7. Samverkan med organisationer och civilsamhället	5
8. Fortsatt inriktning.....	6

1. Ledning och styrning

Hälsofrämjande enheten har bestått av enhetschef, verksamhetsutvecklare, hälsa 65+, anhörigstöd och dagverksamhet för personer med demenssjukdomar. Från 2025 organiseras anhörigstöd för personer som är 18 år och äldre inom Myndighetsavdelningen. Dagverksamheter för personer med demenssjukdom organiseras inom avdelningen särskilt boende. Kvarstår gör hälsa 65+.

Kvalitets- och utvecklingsenheten har i uppdrag att göra en utredning av Hälsa 65+. Utredningen ska beskriva verksamheten och medarbetarnas uppdrag och arbetssätt idag. Utifrån nuläget och omvärldsbevakning föreslå inriktning och uppdrag för Hälsa 65+ i fortsättningen. Underlag för utredningen har inhämtats i gemensam intervju med enhetschef, verksamhetsutvecklare och samordnare hälsa

65+. Utredningen har kompletterats med statistik och undersökning från hälsa 65+, ekonomiska underlag och omvärldsbevakning.

2. Nuläge, tjänster och uppdrag

2.1 Tjänster och innehåll

Det dagliga arbetet inom Hälsa 65+ leds av en samordnare med tjänstgöringsgrad 100 procent. Sedan hösten 2023 har en tjänst om 100 procent varit vakant inom hälsa 65+. I intervju framkommer att vakanshållningen har inneburit mindre möjlighet att arbeta över hela ön och avsaknad av kollega i det vardagliga arbetet. I intervju framkommer att uppdraget om samverkan uppfattas som otydligt. Övriga stödfunktioner har fram till hösten 2024 varit enhetschef och verksamhetsutvecklare inom Hälsofrämjande enheten.

Uppdrag samordnare Hälsa 65+ innebär följande:

- att vara insatt och utveckla Seniorernas mötesplats Gråbo Torg 3
- handleda samt vid behov stödja frivilliga genom samtal, support, handledning/vägledning
- utveckla metoder att nå ut över hela ön
- vid förfrågan, informera om verksamhetens uppdrag
- samverkan med andra aktörer

I samordnarens uppdrag ingår att kartlägga behov, initiera aktiviteter, strukturera, genomföra aktiviteter i samverkan med frivilliga eller föreningar och utvärdera aktiviteter.

Lokaler och aktiviteter

Seniorernas mötesplats är belägen på Gråbo Torg 3 i Visby. Hyresvärd är Gotlandshem. Mötesplatsen ligger i entréplanet. I direkt anslutning till seniorernas mötesplats finns restaurang. Fastigheten erbjuder bostäder till personer 70+ (108 lägenheter). På seniorernas mötesplats erbjuds en eller flera aktiviteter måndag-fredag, tex: Gemensam promenad, Gotlandsfilm och fika, Boccia (arrangör PRO), Stavgång och kortspel med fika, Syjunta, med egen kaffekorg, Sittgympa, Bingo och fika, Allsång med fika, Surfsupport med Wisbygymnasiet (surfsupport av elever)

2.2 Frivilligarbetare

Samordnaren organiserar i dagsläget ca 15 frivilligarbetare. Seniorernas Mötesplats på Gråbo Torg är öppen för personer som är 65 år och äldre och aktiviteterna drivs av frivilliga som engagerar sig ideellt. Samordnarens arbete med nyrekrytering av frivilligarbetare pågår kontinuerligt. För närvarande finns 15 frivilligarbetare. De rekryteras utifrån intresse och/eller erfarenhet och kunskap kring särskilda aktiviteter. Oftast är de nyblivna pensionärer som hör av sig och vill engagera sig som frivilligarbetare vid seniorernas mötesplats på Gråbo. Vid nyrekrytering erbjuds studiebesök på Mötesplatsen och försäkringsfrågor och tystnadslöfte uppmärksammas. Samordnare stöttar och leder frivilligarbetarna kontinuerligt och samlar var 6:e vecka för information och stöd. Frivilligarbetarna erbjuds HLR utbildning årligen.

2.3 Samverkan

Frivilligsamordnare samverkar med bla Visbygymnasiet och PRO. Vid specifika tillfällen erbjuds besökare surfsupport och kan då få hjälp med dator, mobil eller surfplatta av elever från Visbygymnasiet.

Ett försök gjordes med att starta en referensgrupp med hälsa 65+ som sammankallande. Referensgruppen bestående av pensionärsföreningar, Röda korset, SISU och biblioteken. Referensgruppen har tidigare varit en aktiv samverkanspartner. Hälsa 65+ tillsammans med en pensionärsförening (SKPF) skapades en kurs (12 tillfällen) för att lära ut mobiltelefon, surfplatta eller bärbar dator. Kursutvärderingen visade på positiva resultat. Hälsa 65+ bjöd in för att tillsammans skapa aktivitet/kurs med något som föreningarna skulle vilja ha stöd i. Hälsa 65+ fick inget gensvar och referensgruppen bedöms ha upphört då intresset för att delta i mötena var lågt.

2.4 Statistik och uppföljning

Verksamheten dokumenterar och följer antal deltagare per aktivitet och månad. Antal deltagare per aktivitet varierar mellan sex personer (kortspel) till femtio (bingo) beroende på aktivitet. De aktiviteter som har flest deltagare är bingo, sittgympa och Boccia. Totalt antal deltagare i aktiviteter under i september uppgår till 403. Under sommarmånaderna juni, juli och augusti registreras färre antal besök per aktivitet.

Under hösten 2024 har en undersökning gjorts riktad till de som tar del av aktiviteter på Seniorernas mötesplats vid Gråbo torg. Totalt har 39 personer besvarat enkäten. I resultatet framgår att 62 procent av de som svarat på enkäten bor på Gråboområdet, 20 procent i södra Visby, 10 procent från norra eller Östra Visby och 8 procent bor på norra Gotland. I undersökningen har besökarna skattat hur de upplever bemötandet från frivilligarbetare som leder aktiviteterna. Resultatet visar att 35 av 39 upplever ett mycket bra bemötande. I enkäten har också inhämtats förslag på nya aktiviteter. Exempel som framkommer är mer musik, underhållning, utflykter biljard och pubkväll

3. Budget hälsa 65+

Hyra 134 000 kr/år

Lönekostnader: 1015 tkr

Andra kostnader lokaler och förbrukningsmaterial (el, förbrukningsmaterial, städ, telefon): 40 000 kr

Övriga kostnader 25 000 kr/år

Inga intäkter

4. Verksamhetsförändring 2020

Fram till 2020 fanns det mötesplatser i Hemse och Slite. Våren 2020 togs beslut om att stänga mötesplatserna i Hemse och Slite och behålla Gråbo i Visby. (202-04-16, SON 2020/142, SON § 64). Beslutet togs dels på grund av ekonomi men även i syfte att arbeta mer mobilt och i samverkan. Mötesplatsen på Gråbo bedrivs till stor del av ideella krafter och bedömdes ha goda förutsättningar att utvecklas. Att lämna

de fasta mötesplatserna i Slite och Hemse skulle möjliggöra utökad mobil verksamhet för att nå ut till fler medborgare på Gotland. Verksamhetsförändringen har inte utvärderats.

5. Omvärldsbevakning

Kalmar kommun (folkmängd 2023 ca 72 000).

I Kalmar kommun finns 12 interna träffpunkter (interna innebär lokaler i anslutning till särskilda boendeformer) fördelade över hela kommunen¹. Besökare som inte bor i boendeformerna är också välkomna till aktiviteterna. Aktiviteterna samordnas av 1–2 aktivitetssamordnare beroende på storlek på boendet. Ca 70 frivilligarbetare är kopplade till de interna träffpunkterna. Utbildningsbakgrund bland aktivitetssamordnare är undersköterska och/eller specialist undersköterska med specialist med inriktning äldre alternativt utbildning som aktivitetspedagog. Bibehållande av funktioner är målsättningen för innehållet. Det finns alltid en träffpunkt (av 12) som kan erbjuda någon form av aktivitet och matservering på helger. Aktivitetsombud ute i verksamheterna (hemtjänst mm) med ett särskilt ansvar för aktiviteter – erbjuds utbildning och samordning.

I Kalmar finns åtta externa träffpunkter (ingen koppling till särskilda boendeformer). Spridda över hela kommunen. Förebyggande aktiviteter är målsättning med det som erbjuds. Fokus på aktiviteter och kost bla. 1-2 Träffpunktssamordnare beroende på antal besökare. Utbildningsbakgrund undersköterskor.

Östersund kommun (folkmängd 2023 ca 64 000)

Östersunds kommun ingår i WHO:s nätverk för åldersvänliga städer där social delaktighet är ett av åtta fokusområden. I Östersunds kommun finns 11 mötesplatser. Mötesplatserna är en samlingspunkt för äldre men alla åldrar är välkomna². Mötesplatserna finns fördelade över hela kommunen och finns i fristående lokaler, i anslutning till fd servicehus, närbibliotek mm. Verksamheten har tio anställda mötesplatsledare där flertalet har utbildning som undersköterska. Arbetsbeskrivning finns och checklista för alla aktiviteter som ska erbjudas på samtliga mötesplatser under ett kalenderår finns upprättat. Mötesplatserna är bemannade med mötesplatsledare vissa dagar och samverkar med frivilliga organisationer samt pensionärsföreningar. Ca 15 frivilligarbetare finns engagerade i mötesplatserna. Ett varierat utbud av aktiviteter erbjuds på mötesplatserna och samtliga har TV skärmar för att kunna erbjuda digitala aktiviteter såsom föreläsningar, gympass mm. Tre mötesplatser erbjuder matservering och övriga lättare lunch eller fika Mötesplatsernas lokaler lånas ut gratis till pensionärsorganisationer, kyrkan, frivilligorganisationer under förutsättning att de erbjuder aktiviteter riktade till målgruppen.

Ett samarbete mellan Östersunds kommun och Region Jämtland Härjedalen bedrivs under 2024-2025. En mötesplats för personer i alla åldrar har skapats med inriktning hälsofrämjande och sjukdomsförebyggande för att förbättra besökarnas levnadsvanor, psykiska välbefinnande samt minska ensamhet. Under 2024-2025 så

¹ Digitalt möte med Karin Åberg och Frida Nord Persson, samordnare träffpunkter Kalmar kommun, 241111.

² Digitalt möte med Lena Skåle samordnare mötesplatsledare Östersunds kommun, 241125.

drivs verksamheten i samverkan mellan Östersunds kommun och Region Jämtland Härjedalen. Under sommarmånaderna erbjuder Östersunds kommun en mobil mötesplats. Den mobila mötesplatsen besöker olika landsbygdsorter och då erbjuds fika och information om kommunens olika verksamheter. Hösten 2024 pågår ett projekt där hemtjänstpersonal med stöd av informationsbroschyrer från mötesplatserna informerar de brukare de besöker om mötesplatserna för att locka fler besökare. Särskild satsning pågår också för att öka andelen personer som är utlandsfödda att besöka mötesplatserna.

6. Ny socialtjänstlag

Ny socialtjänstlag förväntas träda i kraft 1 juli 2025. En förändring i nya socialtjänstlagen är förtydligandet av inriktning och målsättning för socialtjänstens alla verksamheter- att socialtjänsten ska arbeta förebyggande. I lagrådsremissen framkommer att socialtjänsten ska arbeta förebyggande mot sociala problem, samt förebyggande inom social omsorg. Det senare betyder att arbeta förebyggande inom äldreomsorg, anhörigstöd och området personer med funktionsnedsättning genom tidiga insatser och att integrerat i stödsatser förebygga behov av mer ingripande och omsorgskrävande insatser. Genom att arbeta hälsofrämjande och funktionsstödande kan socialtjänsten främja faktorer som har en stärkande och skyddande effekt för individen.

I lagrådsremissen tydliggörs att det förebyggande arbetet delas in i arbete på samhälls-, grupp och individnivå och att socialtjänsten ska bedriva förebyggande arbete på olika nivåer, utifrån lokala behov. Hälsa 65+ utgör en form av hälsofrämjande förebyggande verksamhet som enligt indelningen är riktat till alla i populationen över 65 år oavsett riskfaktorer, dvs förebyggande arbete på samhällsnivå.

Socialtjänstens förebyggande arbete inom social omsorg³... *Att arbeta förebyggande inom den här delen av socialtjänsten handlar i stor utsträckning om att förebygga behov av mer ingripande och omsorgskrävande insatser. För att kunna förebygga eller i vart fall fördröja behov av omsorgsinsatser handlar det också om att identifiera risker och att åtgärda dessa. I betänkandet Nästa steg – ökad kvalitet och jämlikhet i vård och omsorg om äldre personer (SOU 2022:41) beskrivs innebörden av ett förebyggande perspektiv när det gäller äldre personer. Enligt utredningen handlar det om att arbeta på ett hälsofrämjande och funktionsstödande sätt. Det går inte att undvika det naturliga åldrandet, men det går att stärka det friska och skjuta upp hälsoproblem och funktionsnedsättningar samt mildra effekterna av dem med hjälp av t.ex. hjälpmedel, digital teknik eller andra typer av stöd. I betänkandet framhålls betydelsen av att nå äldre personer med behov av stöd och hjälp i ett tidigt skede, för att kunna erbjuda detta innan problem fördjupats och behoven vuxit sig stora. Inom äldreomsorgen kan det exempelvis innebära att äldre får möjlighet till fysisk aktivitet och på så sätt ökad möjlighet att behålla sin självständighet längre.*

7. Samverkan med organisationer och civilsamhället

När äldre personer får goda förutsättningar att delta aktivt i samhällslivet kan ensamhet, psykisk ohälsa, känslor av utanförskap motverkas. Genom utvecklad

³ Regeringen 2024, Lagrådsremiss; En förebyggande socialtjänstlag – för ökade rättigheter, skyldigheter och möjligheter. Sid 207

Samverkan med civilsamhället kan också nya typer av insatser för social gemenskap och trygghet för äldre erbjudas. Pensionärsföreningar, studieförbund och andra civilsamhälles-organisationer kan bidra på många olika sätt, men har också perspektiv och kompetenser som kan användas för utveckling. Här finns stora möjligheter för att arbeta mer tillsammans med civilsamhället. Det finns en potential i att ta tillvara erfarenheter, kunskap och resurser som finns inom civilsamhällets organisationer, och som kan stärka och komplettera det offentliga stödet. Många av dagens insatser inom äldreomsorgen är anpassade för, och tillgängliga när, mer omfattande behov redan uppstått.

8. Fortsatt inriktning

Utredningen visar att förebyggande verksamhet finns i underkant inom socialförvaltningen Region Gotland, i jämförelse med ett urval av kommuner. Det finns ett behov av att öka det förebyggande arbetet mot målgruppen för att nå nya målsättningar från lagstiftning och samhällsvinster. Utredningen visar också på behovet att öka samverkan med organisationer och civila aktörerna kring aktiviteter och social gemenskap.

Socialförvaltning föreslår socialnämnden om att få ett nytt uppdrag att utreda och föreslå hur en förebyggande verksamhet riktad till äldre kan utvecklas i samarbete med organisationer och civilsamhället.